

Kostní markery

- Laboratorní vyšetření kalcium fosfátového metabolismu (hyperparathyreóza, rachitis, Pagetova choroba, hypofosfatázie atd.)
- Laboratorní vyšetření při osteoporóze (markery kostního obratu, kostní remodelace)

Kostní tkáň

Vnější:

70% - substantia compacta
(kompakta)...kost kortikální
obnova 3% za rok

Vnitřní :

20% - substantia spongiosa
(spongióza)...kost trabekulární
obnova 25% za rok

Složení kosti

- 35% organická extracelulární matrix:

(90% kolagen, 5% osteokalcin, matrix Gla protein, osteonektin, proteoglykany, sialoproteiny, 2% osteoblasty, osteocyty, osteoklasty)

- 65% minerály:

(85% hydroxyapatit, uhličitan vápenatý, fluorid vápenatý, fosforečnan hořečnatý, alkalické soli)

Osteoporóza

V České republice osteoporóza postihuje
12% obyvatel (1,2 mil.)

nad 50 let:

15% mužů a 33% žen

nad 70 let:

39% mužů a 47% žen

V příštích 20 letech nárůst **o 50 % !!**

Základní laboratorní vyšetření

Vyšetření základní	S-Ca, U-Ca , fosfáty, magnesium, urea, kreatinin, elfo bílkovin, KO, FW, ionty, KM, glykémie, albumin, AST, ALT, GMT, ALP, TSH, základní vyšetření moče
Markery novotvorby	ALP, osteokalcin , kostní isoforma ALP, PICP, PINP
Markery resorpce v séru	ICTP, CT_x , NT_x
Markery resorpce v moči	DPD, NT_x , CT_x
Hormony	TSH, PTH , testosteron a DHEAS u mužů
Hladiny vitamínu D	25(OH)D , popř. 1,25(OH)D nad 65 let
Speciální	Estradiol, kortizol, ACTH, vitamin K2

Vyšetření vápníku v séru a v moči

Vápník v séru nemá přímý vztah ke stupni kostní remodelace.

Indikace: účelem stanovení je zjištění hyperkalcemie nebo hypokalcemie

- Ca klesá s věkem u mužů, nikoli však žen. U dětí je koncentrace Ca vyšší než v dospělosti.

Vylučování vápníku nemá přímý vztah ke stupni kostní remodelace.

Indikace: diagnostika kalciové urolithiasy, hodnocení hyper- a hypokalcemického syndromu, střevní malabsorpce, osteoporózy způsobené snížením prahu ledvin pro vápník

Nordinův index: U-Ca/U-kreatinin

Fosfát anorganický v séru

Fosfor v séru nemá přímý vztah ke stupni kostní remodelace.

Indikace: Zjištění poruch příjmu fosforu potravou, zjištění nadbytečné nebo nedostatečné sekrece PTH a zjištění retence fosfátů při poruchách ledvin.

Fosfaturie (fosfátový exkretční index)

Parathormon

- Tvořen v příštítných tělískách
- Biologický poločas je 5 – 8 minut
- Per a intra operační stanovení statim

- *Indikace:* při podezření na zvýšení nebo snížení sekrece PTH, při dif. dg. hyperkalcemického a hypokalcemického syndromu
- *Klinický význam:* při primární hyperparathyreóze korelují koncentrace PTH pozitivně s Ca

Vitamin D

Vitamin D₃ – cholekalciferol (90-95%)

Vitamin D₂ – ergokalciferol (5-10%)

25-OH vitamin D₂ nebo D₃ – **kalcidiol**

1,25(OH)₂ vitamin D – **kalcitriol = hormon**

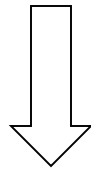
24,25(OH)₂ vitamin D

25,26(OH)₂ vitamin D

Literatura: asi 37 metabolitů + 64 možných stérických izomerů

KOSTNÍ METABOLISMUS

(Kostní obrat)

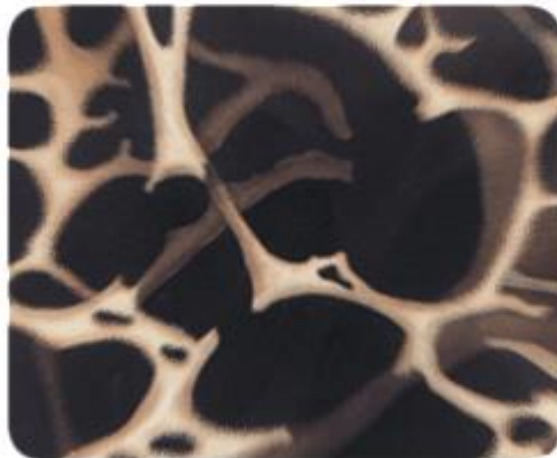
ODBOURÁVÁNÍ

NOVOTVORBA

REMODELACE KOSTI

Typy markerů kostního obrátu

- **Biochemické markery kostní novotvorby**
- **Biochemické markery kostní resorpce**

Biochemické markery kostní novotvorby

S-osteokalcin (BV intra = 50 %)

Indikace: hodnocení aktivity osteoblastů

Eliminace: ledviny

S - kostní ALP (celková ALP, elfo isoenzymů, hmotnostní koncentrace)

Indikace: hodnocení stupně kostní novotvorby

Eliminace: krev je od kostní ALP očišťována játry, nikoli ledvinami. A proto i při nevratném selhávání ledvin ALP spolehlivě vypovídá o stupni kostní novotvorby.

Biochemické markery kostní novotvorby

Propeptidy prokolagenu typu I

Vznikají při syntéze kolagenu typu I. V OB se tvoří preprokolagen. Po sekreci do extracelulární tkáně se od kolagenu enzymaticky odštěpují oba globulární propeptidy (aminoterminální a karboxyterminální).

S - aminoterminální propeptid prokolagenu typu I (PINP)

Indikace: je metodou volby pro hodnocení kostní novotvorby

Eliminace: PINP je eliminován z oběhu jaterními endoteliálními buňkami

Biochemické markery kostní resorpce

Telopeptidy kolagenu typu I

Koncentrace telopeptidů v krvi a v moči nezávisí na obsahu kolagenu v potravě.

Vylučují se z kosti pouze v průběhu kostní resorpce.

Aminoterminální telopeptid NTX (moč, sérum)

Karboxyterminální telopeptid CTX - I (moč, sérum)

Indikace: hodnocení stupně osteoresorpce

Pyridinolinové příčné spojky kolagenu - PYD , DPD

Indikace: hodnocení stupně osteoresorpce (alternativa CTX nebo NTX).

Prevence osteoporózy - kalcium

prevence negat. kalciové bilance:

denní dávky Ca:

- 500 - 800 mg: děti
- 1000 mg: muži a premenop. ženy
- 1500 mg: těhotné a kojící ženy
- 1500 mg: muži > 50. l. + postmenop. ženy
(účinnost suplementace zejména
> 5 l. po menopauze)

Prevence osteoporózy - vitamin D

90% vitaminu D pochází z ozáření kůže sluncem

- celotělová letní expozice sluncem

15 - 20 min do počínajícího erytému

= 10 000 – 20 000 IU

- krátkodobá expozice

obličej, paže 10 - 20 min na jaře, v létě na podzim

= 1000 IU

S postupujícím věkem klesá postupně schopnost pokožky tvořit vitamin D až o $\frac{3}{4}$

(senioři nad 65 let potřebují minimálně 2x delší čas).

Doporučené hladiny 25OH vitamínu D

Kategorie	Vitamin D (nmol/l)	Vitamin D (ng/ml)
Deficit	< 25	< 10
Insuficience	25 - 50	10 - 20
Dostatečnost	50 - 250	20 - 100
Nadbytek	250 - 375	100 - 150
Intoxikace	> 375	> 150